

Karuputke võõrliikide tõrje töö- ja ohutusjuhend

Keskkonnaamet 2015

SISUKORD

1.	TÕRJETÖÖDE JUHEND	3
1.1	Tõrje eesmärk ja üldised põhimõtted.....	3
1.2	Praktilisi soovitusi tõrjetööde teostajale	3
1.3	Tõrjetööde ajakava ja metoodika.....	4
1.3.1	Kaevamine ja selle kvaliteedinõuded tõrjehooaja lõpus	5
1.3.2	Herbitsiidiga pritsimine ja selle kvaliteedinõuded tõrjehooaja lõpus.....	7
1.3.3	Seemnetega sarikate korjamine ja matmine ning selle tõrjemeetodi kvaliteedinõuded tõrjehooaja lõpus	9
2.	OHUTUSJUHEND TÕRJETÖÖDEKS.....	10
2.1	Praktilisi ohutusalaseid soovitusi tõrjetööde teostajale.....	10
2.2	Üldnõuded.....	11
2.3	Nõuded töö ajal	11
2.4	Nõuded ohuolukorras.....	12
2.5	Nõuded pärast töö lõpetamist	12

1. TÕRJETÖÖDE JUHEND

1.1 Tõrje eesmärk ja üldised põhimõtted

Karuputke võõrliikide tõrje eesmärgiks on kahe invasiivse tulnukliigi (hiid- ja Sosnovski karuputke) edasise leviku peatamine ning arvukuse viimine miinimumini kogu Eestis. Eesmärgi saavutamiseks on oluline ära hoida putketaimede viljumine, tõrjudes generatiivseid (samal aastal viljuvaid) taimi enne seemnete mulda sattumist. Tõrjemeetmed, mida rakendatakse enne putketaimede õitsemist või viljumist, piiravad järgmise taimepõlvkonna arenguvõimalusi ning kui tõrje on süstemaatiline mitme aasta vältel, ammendub ka mulda talletunud seemnevaru lõplikult. Sama tähtis on tõrjuda vegetatiivseid taimi, mis tõrjeaastal veel ei õitse ega vilju. Nende hävitamine vähendab oluliselt viljuvate taimede potentsiaalset arvukust ja aitab putkekolooniatest kiiremini jagu saada. Kui tõrjeperioodil lastakse kontrollitavas koloonias või lähikonnas asuvatel taimedel seemneid levitada, võib putkekoloonia hävitamiseks kuluv aeg pikeneda mitme aasta võrra.

Ühe aastaga pole karuputke võõrliikide väljatõrjumine reeglina saavutatav, kuna juba mulda sattunud seemned võivad seal idanemisvõimelisena püsida mitu aastat. Samuti ei pruugi ühekordne tõrje kõiki suuremaid vegetatiivseid ja generatiivseid taimi hävitada. Põhjuseid on mitu, alates sellest, et taimede tundlikkus herbitsiidi suhtes on erinev, pinnas ei võimalda kohati piisavalt sügavalt juuri läbi kaevata, erinevad tõrjujad töötavad veidi erinevalt, kuni selleni, et kõiki taimi ei leita esimesel tõrjumisel üles. Pärast ühekordse tõrje teostamist töö poolelijätmine viib suure tõenäosusega koloonia kiire taastumiseni.

1.2 Praktilisi soovitusi tõrjetööde teostajale

Karuputke võõrliikide tõrjetööde planeerimisel on soovitatav arvesse võtta järgmisi liikide bioloogiast tulenevaid praktilisi nõuandeid.

- Karuputketaimede herbitsiidiga pritsimisega tuleb alustada kevadel. Karuputketaimed peaksid pritsimise alustamiseks olema jõudnud kasvada vähemalt 10 cm kõrguseks, sest pärast sellise kasvu saavutamist on nad glüfosaadi toimeainet sisaldavate herbitsiidide suhtes tundlikumad.
- Taimede väljakaevamisega võiks alustada samuti kevadel, sest mida väiksem on taime maapealne osa, seda lihtsam ja ohutum on taime kaevata (lehed segavad tööd vähem).
- Kahe pritsimisringi vahele võiks jääda vähemalt kolmenädalane paus, sest siis jõuab herbitsiid piisavalt mõjuda, et eelmise tõrje tulemuslikkus oleks lihtsasti hinnatav. Kui on näha, et tõrjutud taimed pole hukkunud, sest kasutatav herbitsiidilahus on ilmselt olnud liiga lahja või on pritsimise ajal olnud õhk väga kuiv ja õhutemperatuur kõrge (üle 25 °C, mistõttu on pritsimislahus aurustunud taimedele jõudmata või taime pinnalt taimesse imendumata); kaevamissügavus ebapiisav vms, on võimalik teha jooksvalt vastavaid korrekture ja tööde kontrollimise ajaks nõuetekohane tulemus siiski saavutada.
- Enamasti on kolooniates vaja esimesele tõrjeringile lisaks teostada ka teine ning kolmas tõrjering. Alates juuli keskpaigast langeb herbitsiidiga pritsimise teel tehtava tõrje tõhusus oluliselt, kuna nii kõrgeks kasvanud vegetatiivsed kui ka õitsema läinud putketaimed on

herbitsiidi suhtes vähem tundlikud ning vajavad seetõttu hävimiseks herbitsiidi kõrgemaid kulunorme. Taimed on herbitsiidi suhtes kõige tundlikumad aktiivse kasvu faasis. Seetõttu on tõrjehooaja lõpus mõistlik pigem panustada üksikute pritsimise üle elanud taimede juurte kaevamisele, et töö kvaliteedinõuetega vastavusse viia. Ka on herbitsiidi kulu pisemate taimede pritsimise puhul oluliselt väiksem. Hilisem herbitsiidiga pritsimine võib toimuda samal aastal tärganud seemikute või väiksemate vegetatiivsete taimede tõrjumise eesmärgil.

- Karuputkede puhul on otstarbekas kasutada taimekaitsevahendi tootja poolt soovitatud maksimumkangusega herbitsiidilahust, et tõrje oleks piisavalt tõhus. Samas ei tasu loota, et üleliia kange herbitsiidilahusega oleks nõuetekohane tõrje tulemus saavutatav ühekordse pritsimisega.
- Viljunud putketaim reeglina sureb, kuna valdav enamus hiid- ja Sosnovski karuputke taimi viljub vaid kord elus. Seetõttu on küpsemata mittevarisevate seemnetega sarikate kokkukogumine ja piisavalt sügavale matmine (vähemalt 50 cm) viljunud taimede puhul tõhus tõrjemeetod. Kuna seemnete tekkimisest küpsemiseni ja mahavarisemiseni kulub vaid paar nädalat, siis tuleb seda meetodit rakendades olla ülimalt ettevaatlik. Tööga võib alustada, kui tipmises õisikus on kroonlehed varisenud ja ilmuvad esimesed rohelised seemned. Koos tipmiste sarikatega, kus on seemned juba tekkinud, tuleks kokku koguda ka väiksemad, veel õitsevad sarikad, et need viljuda ei saaks. Seemnetega sarikate korjamine tuleb lõpetada, kui esimesed seemned hakkavad tipmisest õisikus taimi puutudes maha varisema. Pärast seemnete küpsemist sarikate kogumine pigem soodustab levikut kui pidurdab seda. Seetõttu tuleks seda meetodit rakendada vaid erandkorras ja järeltõrjel üksikute õitsema läinud taimede seemnete kogumiseks.

1.3 Tõrjetööde ajakava ja meetodika

Tõrjetöödega tuleks alustada hiljemalt mai teises pooles. Mai lõpp ja juuni on optimaalne periood herbitsiididega tõrjumiseks, sest siis kasvavad putketaimed aktiivselt ning herbitsiid mõjub tõhusamalt. Kaevamisega tuleks alustada võimalikult varakult, sest siis on taimed väiksemad ja neid on lihtsam tõrjuda. Tõrjetööde ajal ning pärast tõrjetööd toimub Keskkonnaameti teostatav tööde nõuetele vastavuse kontroll. Iga koloonia kohta on tõrje algandmetes toodud tõrjeviiis, millest tuleb tõrjumisel lähtuda. Mitmes etapis, millises järjekorras ja kui tihti tõrjeprotseduure kolooniates läbi viia, sõltub konkreetsest tööde teostajast. Tähtis on, et tööde kontrollimise ajaks oleks tagatud tõrjetöö tulemuste vastavus kvaliteedinõuetele, mida on pikemalt kirjeldatud allpool.

Keskkonnaameti koordineeritaval karuputke võõrliikide üleriigilisel tõrjel kasutatakse järgnevalt kirjeldatud meetodeid:

- labidaga putketaimede juurestiku purustamine altpoolt juurekaela (olenevalt kasvukohast umbes 15–25 cm sügavuselt) koos leheroseti ja juurekontsu pinnasest eemaldamisega (edaspidi nimetatud ka *kaevamine*);
- putketaimede käsitsi pritsimine glüfosaadil põhineva herbitsiidiga;
- putkekolooniate mehhaniseeritud lauspritsimine glüfosaadil põhineva herbitsiidiga (2015. a mittekasutatav meetod);
- küpsemata mittevarisevate seemnetega sarikate kokku kogumine ja matmine vähemalt 50 cm sügavusele (edaspidi nimetatud ka *seemnetega sarikate korjamine*). Seda meetodit

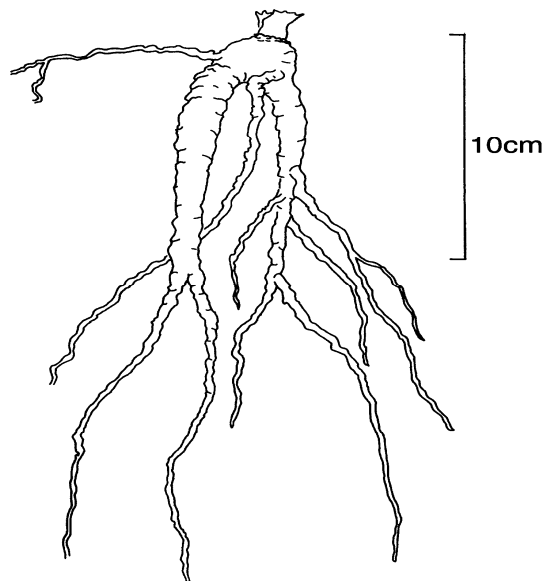
kasutatakse erandkorras aladel, kus herbitsiidiga pritsimine pole lubatud ja kaevata pole võimalik, ning järeltõrjemeetodina kolooniates, kus teostatud tõrjest hoolimata leidub õitsema läinud taimi.

1.3.1 Kaevamine ja selle kvaliteedinõuded tõrjehooaja lõpus

Selleks, et karuputketaim juure läbikaevamise ja juurekontsu ning leheroseti eemaldamise tulemusena häviks, tuleb suurtel taimedel kaevata peajuur läbi umbes 15–25 cm sügavuselt. Selleks võib esmalt putke kõrvale kaevata kuni labidatera sügavuse augu (kui pinnas on kõva) ning seejärel labidaga putke juur umbes 15–25 cm sügavusel maapinnast horisontaalselt läbi raiuda. Kui pinnas võimaldab, võib labida tera suruda taimest piisavalt kaugelt viltu maasse, et juureni jõudes lõikaks tera selle läbi õigelt sügavuselt ehk altpoolt seda piirkonda, kus juurestik hargnema hakkab (joonis 1). Kui juurekael või mingi osa sellest jääb mulda, siis kasvatab taime suure tõenäosusega uued lehed ega hukku. Olenevalt pinnasest võib juurekael asuda kas veidi sügavamal või maapinnale lähemal. Veendumaks, et taime juur on tõepoolest läbi lõigatud, tuleb taime maapealne osa koos juurekontsuga maast välja tõmmata. See kindlustab ühtlasi ka taime hukkumise, kuna maasse jäetud läbikaevatud juur ei pruugi närbuda, vaid kasvab edasi. Väikestel taimedel saab eemaldada vajadusel kogu juurestiku. Tõrjumise käigus tuleb ühesugust tähelepanu pöörata nii väiksematele kui ka suurtele putketaimedele.

Tõrjega on soovitatav algust teha siis, kui putked on looduses juba märgatavad ja kolooniad üles leitavad. Kuna karuputke võõrliigid tärkavad kodumaistest taimedest 2–3 nädalat varem, siis on kolooniate kaardimaterjali olemasolul nende asukohta suhteliselt lihtne kindlaks teha. Esimene kaevamine kolooniates võiks toimuda ajaliselt samal perioodil kui herbitsiidiga pritsiminegi. Kui leherosetid on madalamad kui 10 cm, võib neid olla raskem leida ja koos juurekontsuga maa seest välja tõmmata. Samas, mida madalam on taime, seda vähem segab ta kaevamistööd ning mahlaga kokkupuutumise oht on samuti väiksem.

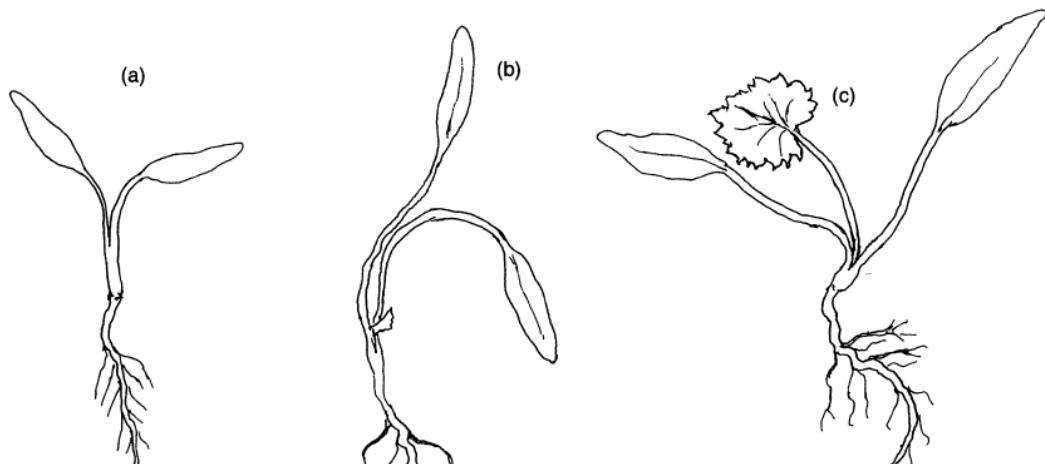
Maast välja tõmmatud juurekontsud tuleks vajadusel mullast puhtaks lüüa, et taime hiljem ära kuivaks. Soodsa ilmastiku ja savise mulla korral võib mullane juurekonts olla piisav, et leherosett ei närbu, vaid kasvab edasi. Väljakaevatud taimed võib jätta koloonia alale närtsima. Nende kuhjamine pole otstarbekas, kuna see võib osadele taimedele kuhjas luua soodsad tingimused ellujäämiseks. Niiskes kohas kasvanud taimede juurekontsud ja leherosetid tuleks võimalusel hajutada sama koloonia piiresse kuivemale alale.

Joonis 1. Aastavanuse hiid-karuputke juurestik. Juurekael, mis tuleb kaevamisel mullast eemaldada, on jämedam osa juurel, sellest allpool juur haruneb. Allikas: Tiley et al., 1996.

Töö teostaja peab tagama, et tema tõrjetöö tulemused karuputkekoloonia taimede juurte läbikaevamisel ja mullast koos leherosetiga eemaldamisel vastaksid tööde üleandmise ajaks (juuli lõpuks-augustiks) järgmistele kvaliteedinõuetele:

- koloonia piirides ei tohi olla ühtegi õitsevat karuputketaimet, viljunud karuputketaimet ega leiduda maha lõigatud järelvalmivate seemnetega putkesarikaid;
- koloonia piirides ei tohi olla ühtegi suuremat kasvama jäänud vegetatiivset karuputketaimet (roseti kõrgus maapinnast 15–50 cm). Koloonia piires võib leiduda närtsinud (lehed kuivanud) või närtsivaid taimi (leherosett koos juurekontsuga), mis on maa seest nõuetekohaselt välja kaevatud ja maapinnale kuivama asetatud;
- koloonia kaardil toodud piiri vahetus läheduses (kuni 20 m) ei tohi olla ühtegi viljunud karuputketaimet ega õitsevat karuputketaimet ega leiduda maha lõigatud järelvalmivate seemnetega putkesarikaid;
- sama aasta seemikute (joonis 2) leidumine koloonia piirides ja selle vahetus läheduses on lubatud, sest need võivad tärgata pärast suurte taimede ära tõrjumist.

Joonis 2. Samal aastal idanenud karuputke seemikud: (a) umbes 4 nädalat vana seemik kahe idulehega; (b) 6–8 nädalat vana taim, esimene pärisleht hakkab kasvama; (c) 8–10 nädalat vana taim, esimene pärisleht on välja arenenud. Allikas: Tiley et al., 1996.

1.3.2 Herbitsiidiga pritsimine ja selle kvaliteedinõuded tõrjehooaja lõpus

Putketaimede selektiivsel herbitsiididega pritsimisel kasutatakse glüfosaadil põhinevaid herbitsiide.

Alates 26. novembrist 2013. a on **taimekaitsevahendi, sh glüfosaati sisaldava herbitsiidi professionaalsetel kasutajatel, kelle hulka kuuluvad ka Keskkonnaameti tellimusel karuputketõrjet teostavad isikud, nõutav taimekaitsetunnistus**. Taimekaitsetunnistuse väljastab Põllumajandusamet taimekaitsekoolituse läbinud isikule (lähemat infot saab Põllumajandusameti kodulehelt ja taimekaitse osakonnast).

Taimekaitsevahendi, sh glüfosaati sisaldava herbitsiidi kasutaja peab järgima **põllumajandusministri 29.11.2011 määrust nr 90 „Taimekaitsevahendi kasutamise ja hoiukoha täpsemad nõuded”** (edaspidi nimetatud ka *määrus nr 90*).

Alljärgnevalt on välja toodud mõningad liikide bioloogia, taimekaitse, keskkonna- ja looduskaitse ning inimese tervise ja vara säästmise seisukohalt olulised aspektid, millele herbitsiidiga tõrjumisel tähelepanu pöörata.

Herbitsiidiga pritsimisega on soovitat algust teha kevadel, kui taimed on vähemalt 10 cm kõrgused. Varasemas arengustaadiumis glüfosaadiga pritsimine ei pruugi anda rahuldavaid tulemusi, kuna putketaimede lehepind, mille kaudu preparaat taimesse tungib, ei ole piisavalt suur. Ka võivad liiga varasel pritsimisel mõned putketaimed olla veel täiskasvanud. Mulla kaudu glüfosaat aga teatavasti ei toimi. Tõrjet on soovitat korrata mitte enne kolme nädalat pärast esmast pritsimist, kui putketaimed on veel aktiivse kasvu faasis. Alates juuli teisest poolest on n.ö täiskasvanud taimede esma- või korduvpritsimine vähetõhus, sest taimede kasv lakkab ning ainete transport taimes aeglustub. Pärast seda võib pritsida sama aasta seemikuid või väiksemaid vegetatiivseid taimi. Pritsimisest hoolimata ellu jäänud taimede puhul tuleks kasutada pigem kas juurte purustamise ja väljakaevamise meetodit või üksikute õitsema läinud taimede leidmisel

valmimata seemnetega sarikate kogumist ja hävitamist. Õitsevate taimede herbitsiididega pritsimine on keelatud, välja arvatud juhul, kui taimekaitsevahendi pakendi märgistusel on märged, et seda võib kasutada taimede õitsemise ja mesilaste lendluse ajal.

Kuna glüfosaadil põhinevad herbitsiidid mõjuvad ühtviisi kõikidele taimedele, tuleb tõrjumisel olla tähelepanelik ja vältida lausalist kogu taimestiku üle pritsimist. Herbitsiid on soovitatav suunata vaid karuputketaimedele, säästes muud taimestikku ning soodustades kodumaiste liikide kiiremat taastumist. See suurendab liikidevahelist konkurentsi, mis omakorda surub mõnevõrra alla karuputke seemikute arvukuse. Karuputketaimel on soovitatav ühtlaselt üle pritsida kõikide lehtede pealmine pind, sest nii on herbitsiidi mõju suurem kui vaid üksikuid lehti pritsides. Kui töös on vaja teha pause (tühjaks saanud pritsi täitmine vms), on soovitatav tähistada koht, kus pritsimine pooleli jäi. Selleks sobivad näiteks teetöödel või metsaraie markeerimisel kasutatavad aerosoolvärvid, millega saab putkede lehti märgistada. Võib kasutada ka muid käepäraseid vahendeid.

Väga ettevaatlik tuleb olla veekogude läheduses, vältimaks herbitsiidi sattumist vee-ökosüsteemi. Vahetult veekogu ääres on herbitsiidiga pritsimine keelatud. Veekaitsevööndis on juhul, kui kasutatava taimekaitsevahendi pakendi märgistusel ei ole märgitud suuremat puhvertsooni, kooskõlas veeseaduse § 29 lõikega 2 keelatud taimekaitsevahendit pritsida lähemal kui 20 m Läänemere, Võrtsjärve, Lämmijärve, Peipsi ja Pihkva järve veepiirist, 10 m teiste järvede, veehoidlate, jõgede, ojade, allikate, peakraavide ja kanalite ning maaparandussüsteemide eesvoolude veepiirist ning 1 m alla 10 km² valgalaga maaparandussüsteemi eesvoolu veepiirist.

Kui kolooniaga piirnev vooluveekogu on ajutiselt täiesti ära kuivanud, tuleks pritsida kogu kraavi ulatuses, kuna glüfosaat laguneb mulda sattudes suhteliselt kiiresti ning ei kujuta veekogu täituses vee-elustikule hiljem ohtu.

Lisaks eestimaise looduse säästmisele tuleb herbitsiidiga pritsimisel äärmiselt tähelepanelik olla, kui karuputkekoloonia paikneb kohas, kus herbitsiidiga pritsimine võib kahjustada kolmanda isiku tervist või vara: avalikus kohas (nt haljasalal), õuemaal, istandikes, haritaval maal, kultuurtaimede vahetus läheduses või mesilate lähedal. Loetelu võimalikest konfliktisituatsioonidest ei ole ammendav, konfliktide tekkimise ohu korral tuleb sellest koheselt teavitada Keskkonnaameti kontaktisikut.

Kuna mahepõllumajandusaladel on herbitsiidi kasutamine keelatud, on sellistes kolooniates kasutatavaks tõrjemeetodiks kaevamine, vähemal määral (kui ka kaevamine ei ole võimalik) õisikute lõikamine ehk seemnetega sarikate korjamine. Osaliselt mahealal paikneva koloonia puhul saab kasutada kombineeritud meetodeid (nt mahealal kaevamist, mahealast väljaspool herbitsiidiga pritsimist). **Tõrjemeetodi valikul tuleb juhinduda Eestis kehtestatud õigusaktidest, käesolevast juhendist ja kui tõrje on tellitud riigihankega, siis hankelepingu eseme tehnilisest kirjeldusest** (sh seal iga koloonia juurde märgitud tõrjemeetodist). See tähendab, et tõrjuja peab kriitiliselt jälgima, et tegevus ei läheks õigusaktidega vastuollu ega tekiks ohtu kolmandate isikute kahjustamiseks. Vajadusel võib lihtsama ja odavama tõrjemeetodi ehk herbitsiidiga pritsimise vahetada raskema, kallima ja ökoloogilisema ehk kaevamise vastu, tõrjemeetodina etteantud kaevamise vahetamine pritsimise või õisikute lõikamise vastu üldjuhul lubatud ei ole. Probleemide ja vastuolude tekkimisel tuleb lepingupartneritel pöörduda Keskkonnaameti poole.

Taimekaitsevahendiga on keelatud pritsida, kui tuule kiirus on üle 4 m/s, v.a juhul, kui taimekaitsevahendiga kasutusjuhendis toodud tehnilistes andmetes on lubatud taimekaitsevahendit kasutada suurema tuulekiiruse puhul. Pritsimisel peab arvestama tuule suunda lähedal asuvate ehitiste ja aia-, põllu- või metsakultuuride suhtes, et hoida ära võimalik mittetöödeldava ala saastamine taimekaitsevahendiga.

Töölahuse tugeva õhkuhajumise vältimiseks on keelatud pritsida, kui õhutemperatuur on üle 25 °C. Samuti ei ole soovitatav pritsida kasteniiskeid taimi, vahetult enne vihma, vihma ajal ja vahetult pärast vihma. Pritsimisele järgnevalt peaks olema minimaalselt üks tund kuiva ilma, et glüfosaadi toimeaine jõuaks imenduda.

Herbitsiidi tuleks doseerida vastavalt tootja soovitusel, kasutades pigem suuremat kui väiksemat preparaadi kulunormi. Tühjaks saanud taara loputatakse kohe pritsimislahuse tegemise ajal vähemalt kolm korda puhta veega, kallates igakordselt loputusvee valmistatavasse pritsimislahusesse. Tühja loputatud taarat ei tohi jätta loodusesse! Taarat hoitakse kuni taimekaitsevahendi müügifirmale või ohtlike jäätmete kogumiskohta üleandmiseni taimekaitsevahendi lukustatud hoiukohas.

Kohtades, kus pritsimine on kas keelatud või raskendatud, tuleks taimi tõrjuda juurte läbilõikamise ja roseti ning juurekontsu pinnasest eemaldamise meetodil, et garanteerida kõigi karuputketaimede hukkumine.

Töö teostaja peab tagama, et tema tõrjetöö tulemused karuputkekoloonia herbitsiidiga pritsimisel vastaksid tööde üleandmise ajaks (juuli lõpuks-augustiks) järgmistele kvaliteedinõuetele:

- koloonia piirides ei tohi olla ühtegi õitsevat karuputketaimet, viljunud karuputketaimet ega leiduda maha lõigatud järelvalmivate seemnetega putkesarikaid;
- koloonia piirides ei tohi olla ühtegi suuremat vegetatiivset karuputketaimet (roseti kõrgus maapinnast 15–50 cm), millel poleks kõik lehed herbitsiidist kahjustatud (kolletunud, närtsinud);
- koloonia kaardil toodud piiri vahetus läheduses (kuni 20 m) ei tohi olla ühtegi viljunud karuputketaimet ega õitsevat karuputketaimet ega leiduda maha lõigatud järelvalmivate seemnetega putkesarikaid;
- sama aasta seemikute (joonis 2) leidumine koloonia piirides ja selle vahetus läheduses on lubatud, sest need võivad tärgata ka pärast suurte taimede ära tõrjumist.

1.3.3 Seemnetega sarikate korjamine ja matmine ning selle tõrjemeetodi kvaliteedinõuded tõrjehooaja lõpus

Seda meetodit (nimetatud ka *õisikute lõikamiseks*) kasutatakse erandkorras aladel, kus taimekaitsevahendite kasutamine pole lubatud ja kaevata pole võimalik, ning järeltõrjemeetodina kolooniates, kus teostatud tõrjest hoolimata leidub õitsema läinud taimi. Karuputke võõrliigid alustavad viljumist juuli teises pooles. Kuna seemnete ilmumisest küpsemiseni ja mahavarisemiseni kulub vaid paar nädalat, siis tuleb seda meetodit rakendades olla ülimalt ettevaatlik. Tööga võib alustada, kui tipmises õisikus on kroonlehed varisenud ja ilmuvad

esimesed rohelised seemned. Seemnetega sarikate korjamine tuleb lõpetada, kui esimesed seemned hakkavad tipmisest õisikus taimi puutudes maha varisema. Küpsenud ja pudisevate seemnetega sarikate kogumine pigem soodustab levikut kui pidurdab seda. Pärast seemnete valmistamist konkreetne karuputketaim reeglina sureb, seega on antud meetodi puhul tegemist liigi enda omaduste ärakasutamisega tõrjumisel.

Selle meetodi puhul kogutakse küpsemata mittevarisevate seemnetega taimedel kokku sarikad koos seemnetega. Selleks tuleb taimed, mis on kõrgemad ja millel maapinnalt sarikaid koguma ei ulatu, esmalt kas kiini vms-ga maha raiuda. Taimede lõikamisel trimmeri vmt seadmete abil tuleb karuputketaimede osade ning mahla laialipritsimise tõttu olla eriti ettevaatlik ning järgida kõiki ohutusnõudeid. Madalamatel taimedel võib sarikaid korjata taime maha raiumata. Taimel tuleb lõigata küljest kõik seemnetega sarikad ning panna kotti. Kogumiskotina võib kasutada tavalist suuremat prügikotti. Kindlasti tuleks kott korralikult kinni siduda, et vältida seemnete välja pudenemist transpordi ajal. Kogutud materjal transporditakse selleks ettevalmistatud matmispaika, kus see maetakse nii, et seemnetega sarikaid jääks katma soovitatavalt vähemalt 50 cm paksune pinnase kiht. Kotte võib kasutada korduvalt, kui sarikad pole neid auklikuks torkinud. Sarikaid võib kontrollitud tingimustes (keskküttekatel vms) ka põletada, kuid materjali suure niiskusesisalduse tõttu on see küllaltki tülikas. **Kindlasti ei tohi kokku kogutud sarikaid visata veekogudesse, ladustada kompostihunnikusse, prügipaikadesse ega jätta kolooniasse või selle lähedusse vedelema, sest niimoodi toimub tõrje asemel karuputke levimine, samuti võivad loodusesse jäetud rohelised seemned järelvalmida ja hiljem idanema minna.** Sellist tegevust käsitlevad ametiasutused looduskaitseaduse (LKS) § 57 lõike 1 rikkumisena, millele kohalduvad LKS § 74¹ ja 77 lõigete 1 ja 10¹ sätted.

Töö teostaja peab tagama, et tema tõrjetöö tulemused seemnetega sarikate kogumisel vastaksid tööde üleandmise ajaks (juuli lõpuks-augustiks) järgmistele kvaliteedinõuetele:

- koloonia piirides ei tohi olla ühtegi õitsevat karuputketaimet, viljunud karuputketaimet ega leiduda maha lõigatud järelvalmivate seemnetega putkesarikaid;
- koloonia piiri vahetus läheduses (kuni 20 m) ei tohi olla ühtegi viljunud putketaimet ega õitsevat putketaimet ega leiduda maha lõigatud järelvalmivate seemnetega putkesarikaid.

2. OHUTUSJUHEND TÕRJETÖÖDEKS

2.1 *Praktilisi ohutuslaseid soovitusi tõrjetööde teostajale*

Karuputke võõrliikide mahl tekitab nahale sattudes päikesevalguse toimel tugevale põletusele sarnanevaid villoid, mis ilmnevad esmalt punetuse ja kihelusena ning võtavad põletusvillile sarnaneva kuju tavaliselt 48–72 tunni möödudes kokkupuutest taime mahlaga. Selle vältimiseks tuleb tõrjumisel kindlasti järgida allpool kirjeldatud ohutusnõudeid. Üldine reegel on, et naha ja karuputke kokkupuutumisest tuleb hoiduda, sest inimesed on erineva tundlikkusega ning mõnel võib põletus tekkida ka üksnes taime katsumisest. Mahl on ohtlik veel mitu tundi pärast taime lõikamist või väljakaevamist.

Tõrjetöö käigus on eriti oluline vältida putkemahla sattumist nahale päikesepaistelise ilmaga, sest siis on mahlas sisalduvate ainete mõju tunduvalt tugevam ning tekkiv põletus intensiivsem. Kui mahl siiski satub nahale, tuleb see kohe veega maha pesta ning koht kinni katta. Näiteks paljale käsivarrele sattunud mahla mahapesemise järel tuleks selga panna pikkade käistega riietuse, et mahlaga kokku puutunud kohta päikese eest kaitsta. Töö käigus ei tohi unustada, et kindad võivad olla mahlaga kokku puutunud ning katmata keha puudutamisel kandub see kindalt nahale.

Pärast töö lõpetamist võiks kindad enne käest võtmist üle loputada, sest kuivamata mahl on ohtlik veel mitme tunni möödudes. Samuti tuleks pärast tõrjet vahetada tõrjumise ajal kantud riietusesemed ning järgmisel päeval on soovitatav putkemahlaga saastunud riideid päikesevalguse käes mitte kanda.

2.2 Üldnõuded

- Töötaja peab olema vähemalt 18 aastat vana ja terve.
- Karuputketõrjet tegevale töötajale peab tööandja enne esmakordselt tõrjele asumist tutvustama putke omadusi ja töö iseärasusi.
- Töötaja peab tundma konkreetse tööga seotud ohtusid, töövahendite ohutust ja esmaabivõtteid putkemahlaga kokkupuutumisel.
- Töötaja peab tundma ohutuid töövõtteid ja käesolevat juhendit.
- Töötajal on keelatud töötada alkoholi-, narkootilises või toksilises joores või psühhotroopse aine mõju all.
- Töötajal lasub karuputke tõrjetööde teostamisel täielik omavastutus tööohutusnõuete täitmise eest ning tal puudub õigus kahjunõude esitamiseks tööohutusnõuete rikkumise ja seeläbi tekkinud tervisekahjustuse osas Keskkonnaameti vastu.

2.3 Nõuded töö ajal

- Karuputketõrjel tuleb kanda eririietust ja kaitsevahendeid: vedelikku hülgavat kostüümi või kombinesooni; neopüreenist või nitrilist keemiakindlaid, mille randmeosa on võimalik tõmmata varrukale peale; hingamisteede kaitsevahendit (respiraatorit, mis on varustatud A-tüüpi (pruuni värvi märgistusega) filtriga; tolmufiltrit kasutamine herbitsiidi või mistahes muu keemilise taimekaitsevahendiga pritsimisel on keelatud, kuna preparaadi piisad, sattudes tolmufiltrile, hingatakse otseselt sisse); näokaitsemaski; kummisäärikuid või kõrge säärega nahksaapaid, mida on võimalik siduda sääre ülaservast, et vältida putkemahla sattumist jalanõusse. Kaitsevarustuse valikul tuleb lähtuda taimekaitsevahendi pakendi märgistusel toodud ohutus- ja riskilausetest, taimekaitsevahendi kasutusjuhendist või ohutuskaardist. Arvestada tuleb sellega, et käsipritsiga pritsides on pritsijal alati kõrgem risk saada kahjustusi, mistõttu tuleb ka kasutada kõiki eeltoodud ohutusvahendeid.
- Kaasas peaks olema mobiiltelefon, et vajadusel abi kutsuda.
- Töötaja peab teadma käesolevas juhendis sätestatud ohutusnõudeid ja juhiseid töö läbiviimiseks.
- Töötamise ajal on keelatud süüa, juua ja suitsetada, vältimaks taimekaitsevahendi ja putkemahla sattumist huultele, suhu, silmadesse ja nahale.
- Karuputke mahla või taimekaitsevahendi sattumisel nahale pesta kokkupuutunud pind ohtra

veega ja kaitsta need kohad otsese päikesevalguse eest. Soovitav oleks määrida nahale kõrge UV-kiirguse vastase kaitsefaktoriga päevituskreemi, vältimaks hilisemat päikesepõletust.

- Taimekaitsevahendi kasutamisega seotud ohutusnõuded on toodud ka põllumajandusministri 29.11.2011 määruses nr 90 „Taimkaitsevahendi kasutamise ja hoiukoha täpsemad nõuded”.

2.4 Nõuded ohuolukorras

Töö teostaja peab:

- põletusnähtude või taimekaitsevahendi mürgistustunnuste (iiveldus, halb enesetunne jne) korral pöörduma kohe arsti poole ja näitama talle taimekaitsevahendi etiketti;
- iivelduse ja nõrkushoo esinemisel minema või toimetama kannatanu tervishoiuasutusse;
- teavitama õnnetusjuhtumist või tööõnnetusest viivitamatult tööandjat.

2.5 Nõuded pärast töö lõpetamist

- Pärast tööd tuleb eririietus ettevaatlikult ära võtta, vältida putkemahлага kokkupuudet ja pesta katmata kehapiirkondi, s.o käsi, nägu ja kaelapiirkonda ning loputada suud puhta veega.
- Eriiriietus ja töövahendid tuleb hoida eluruumidest väljaspool ja puhastada pärast iga tööpäeva.